

Čunović, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:229167>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti
Nastavnički odsjek
Diplomski sveučilišni studij Likovna kultura

Ivan Čunović

STANJA

Diplomski rad

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti
Nastavnički odsjek
Diplomski sveučilišni studij Likovna kultura

Ivan Čunović

STANJA

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. art. Igor Čabraja

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti
Nastavnički odsjek
Diplomski sveučilišni studij Likovna kultura

Ivan Čunović

STATES

Master's thesis

Mentor: izv. prof. dr. art. Igor Čabraja

Zagreb, 2024.

Sadržaj

Sažetak

Portret i autoportret kroz povijest

Portret i autoportret u 20. i 21. stoljeću

Stanja

Literatura

Sažetak

Ovaj diplomski rad se sastoji od pregleda i proučavanja teme portreta i autoportreta i prati njihovu evoluciju od prapovijesti do danas. U ovom radu se također nastavlja eksperimentalni pristup započet 2021. godine. Autoportreti su crtani lijevom, nedominantnom rukom kako bi se u što je moguće većoj mjeri izbjegla stilizacija, te kako bi se dobilo na svježini i neposrednosti poteza.

Tema praktičnog dijela rada su autoportreti koji prikazuju različite emocije, ekspresije i reakcije primjerene različitim životnim situacijama, epizodama i okruženjima. Istraživanje i izrada ovih autoportreta su pokušaj prikaza borbe sa samim sobom, propitivanja sebe kao pojedinca, vlastite introspekcije i samorefleksije, te pronalazak ljepote i inspiracije u osjećajima koji se javljaju u melankoličnim aspektima života. Inspiracija za ovaj rad je izjava „Nitko nije savršen“ i sama spoznaja da svi prolazimo kroz teže periode u životu i kako nas neke stvari progone, koliko smo se promijenili, kako smo se osjećali tada, koliko izrastamo iz takvih perioda te kako nas oni čine osobom kakva smo danas. Iz takvih perioda i emocionalnih stanja možemo naučiti lekciju i uzeti ih kao polaznu točku za transformaciju u osobu kakvom oduvijek želimo biti.

Summary

This thesis consists of an overview and study of the topic of portraits and self-portraits and traces their evolution from prehistory to the present day. This work also continues the experimental approach started in 2021. The self-portraits are drawn with the left, non-dominant hand in order to avoid stylization as much as possible, and to gain the freshness and immediacy of the strokes.

The subject of the practical part of the work is self-portraits that show different emotions, expressions and reactions appropriate to different life situations, episodes and environments. The research and creation of these self-portraits is an attempt to portray the struggle with oneself, questioning oneself as an individual, one's own introspection and self-reflection, and finding beauty and inspiration in the feelings that arise in the melancholic aspects of life. The inspiration for this work is the statement "No one is perfect" and the realization that we all go through difficult periods in life and how some things haunt us, how much we have changed, how we felt then, how much we grow from such periods and how they make us the person we are today. We can learn a lesson from such periods and emotional states and take them as a starting point for transformation into the person we always want to be.

Portret i autoportret kroz povijest

Portret u likovnoj umjetnosti je prikaz lica ili glave pojedinca iz kojeg se mogu isčitati fizičke i psihičke karakteristike te obuhvaća prikaz iz profila, polu profila, tri četvrtine profila i *en face*. Tema se javlja u svim granama likovne umjetnosti - slikarstvu, kiparstvu, grafici i kasnije u fotografiji. Po formalno-sadržajnom značenju, portret može biti reprezentativan i intiman. Reprezentativne portrete nalazimo po dvorovima i rezidencijama. Prikazivali su vladare i općenito pripadnike viših staleža, a intimni portreti se odnose na obiteljske portrete.¹ Popularan je još od oko 2650. godine prije Krista u egipatskoj umjetnosti, a danas je jednako priznat te se interpretira na različite načine. U prapovijesti se pojavljuju prvi vizualni prikazi i simboli u obliku crteža u spiljama. Prikazivali su motive poput životinja, apstraktnih oblika, čovjeka. Također su ostavljali otiske dlanova na zidu spilje, što dokazuje postojanje čovjeka, a ujedno i prve oblike ljudske ekspresije.

Autoportret je prikaz samog umjetnika, ima iste, već navedene karakteristike kao i portret. Javlja se još u egipatskoj umjetnosti te se proteže kroz umjetnička razdoblja sve do danas. U razdoblju gotike i renesanse su se prikazivali kao sporedni likovi, odnosno svjedoci prikaza u sakralnim, mitološkim i povijesnim kompozicijama. Neki od umjetnika koji su prikazivali svoje autoportrete na taj način su Giotto, Masaccio, Sandro Botticelli, Albrecht Dürer.

Giotto di Bondone je talijanski slikar, kipar i arhitekt koji je djelovao u razdoblju gotike. Poznat je po svojim samostalnim radovima na gornjoj i donjoj crkvi sv. Franje u Assisiju, te po monumentalnom ciklusu koji prikazuje prizore iz Marijina i Kristova života, Posljednji sud i alegorije vrlina i poroka u kapeli Scrovegni. Na *Posljednjem sudu* (slika 1.1) kapele Scrovegni, kod prikaza Odabranih, nalazi se Giottov autoportret.² (slika 1.2)

¹ Hrvatska enciklopedija, Portret <https://www.enciklopedija.hr/clanak/portret> (zadnje posjećeno 14.3.2024.)

² Artyfactory, *Paintings by Giotto, Giotto: The Last Judgement (1304-06)* https://www.artifactory.com/art_appreciation/great-artists/giotto/giotto.html (zadnje posjećeno 21.4.2024.)

1.1 Giotto, *Posljednji sud*, 1306., freska, 1000 x 840 cm, kapela Scrovegni (Kapela Arena), Padova

1.2. Giottov autoportret (detalj), *Posljednji sud*, kapela Scrovegni

Masaccio, jedan od predstavnika rane renesanse u Firenci, je poznat po korištenju geometrijske perspektive i po realističkom oblikovanju likova. Njegovo najpoznatije djelo su freske u kapeli Brancacci crkve Sta Maria del Carmine, koje prikazuju teme poput Poreznog novčića, Izgona iz raja te prizore iz života svetog Petra. Masaccio je također smještao svoj lik u narativne prizore koje

je slikao, kao na primjer *Uskrsnuće Teofilova sina* (slike 2.1 i 2.2) i time je prikazao sebe kao jednog od svjedoka čudesnog događaja. Osim njegovog autoportreta, na tom prikazu se također nalaze portreti Masolina, Albertija i Brunelleschija.³

2.1 Masaccio, *Uskrsnuće Teofilova sina*, 1426.- 1427., freska, 230 x 598 cm, kapela Brancacci, Santa Maria del Carmine, Firenca

2.2 Massaciov autoportret (detalj), *Uskrsnuće Teofilova sina*, kapela Brancacci

³ Web Gallery Art, *Masaccio, Raising of the Son of Theophilus & St Peter Enthroned*
https://www.wga.hu/html_m/m/masaccio/brancacc/st_peter/theo_pet.html (zadnje posjećeno 21.4.2024.)

Sandro Botticelli je jedan od glavnih predstavnika talijanske renesanse i poznat je po svojim mitološkim alegorijskim prikazima poput *Rođenja Venere* i *Proljeća*. Njegovi likovi su idealizirani i sanjarskog karaktera te su prikazani u idiličnim okruženjima. Osim mitoloških prikaza, slikao je i biblijske prizore poput *Rođenja Krista*, *Oplakivanja* i *Poklonstva Kraljeva*.⁴ Na desnoj strani slike *Poklonstvo kraljeva* (slika 3.1) možemo vidjeti Botticellijev autoportret⁵. (slika 3.2)

3.1 Sandro Botticelli, *Poklonstvo kraljeva*, 1475.- 1476., tempera na dasci, Uffizi, Firenca

3.2 Botticelli, autoportret (detalj), *Poklonstvo kraljeva*, Uffizi, Firenca

⁴ Hrvatska enciklopedija, *Sandro Botticelli* <https://enciklopedija.hr/clanak/botticelli-sandro> (zadnje posjećeno 3.4.2024.)

⁵ Arthive, *A portrait sketch of Sandro Botticelli: "Whimsical mind", dreamer and joker"* https://arthive.com/publications/3379~A_portrait_sketch_of_Sandro_Botticelli_Whimsical_mind_dreamer_and_joker (zadnje posjećeno 21.4. 2024.)

Albrecht Dürer, jedan je od poznatih renesansnih umjetnika te se bavio slikarstvom, kiparstvom i grafikom. Također je poznat i po svojim autoportretima (na primjer *Autoportret u krznenom kaputu* (slika 4.1). Taj autoportret sadrži Dürerovu osobnost, taštinu, karakter ili kao što navodi Kenneth Clark, predstavlja „remek - djelo samoljublja“. Neki su to djelo smatrali bogohulnim jer je autor prikazivao svoj lik prema uzoru na Krista, dok su ga drugi prokomentirali kao povezanost umjetnika s Bogom.⁶ Dürerov autoportret također nalazimo na slici *Blagdan krunice* iz 1506. godine (slike 4.2). Na slici je prikazana Bogorodica s Djetetom i anđelima koji joj stavljaju krunu na glavu, a oko Bogorodice se nalazi skupina ljudi među kojima se nalaze car Maksimilijan I., papa Julije II. i sa desne strane, u pozadini, se nalazi Dürer.⁷ (slika 4.3)

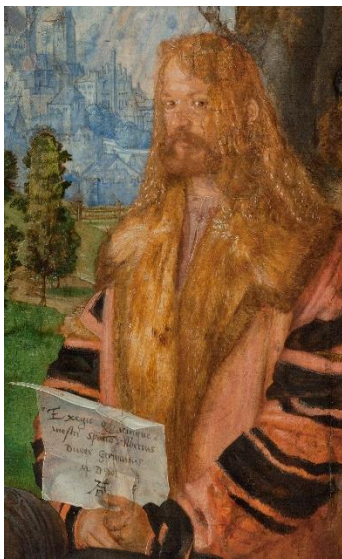
4.1 Albrecht Dürer, *Autoportret u krznenom kaputu*, 1500., ulje na dasci, 67.1 x 48.9 cm, München

⁶ Matica hrvatska, *Autoportret u krznenom kaputu; Raspeti Krist* <https://www.matica.hr/media/knjige/cup-381/pdf/autoportret-u-krznenom-kaputu-raspeti-krist.pdf> str. 2 (zadnje posjećeno 1.4.2024.)

⁷ The World of the Habsburgs, *Albrecht Dürer: The Feast of the Rosary* <https://www.habsburger.net/en/media/albrecht-durer-feast-rosary> (zadnje posjećeno 21.4.2024.)

4.2 Albrecht Dürer, *Blagdan krunice*, 1506., ulje na dasci, 161.5 x 192 cm, Prag

4.3 Albrecht Dürer, autoportret (detalj), *Blagdan krunice*

S vremenom, umjetnici drugačije pristupaju temi portreta i autoportreta. Koriste portret ili autoportret kao sredstvo za komentiranje ili slanje poruke, te za prikazivanje emocija ili stanja koje ne mogu opisati riječima. Kao primjere umjetnika koji stavljaju naglasak na takvu ekspresiju su Rembrandt van Rijn, Vincent van Gogh i Edvard Munch.

Rembrandt van Rijn, čiji su autoportreti, izvedeni u mediju grafike (duboki tisak), bogati su linijama pomoću kojih radi raster kako bi dočarao bačenu sjenu. Taj naglašeni *chiaroscuro* stvara dramatičan efekt i pridonosi atmosferi autoportreta. Na autoportretima prikazuje svoje vanjsko i unutarnje stanje, što ukazuje na autorovu ranjivost i istinu. Rembrandt u svojim autoportretima iz 1630-ih prikazuje sebe u različitim emocionalnim epizodama. Na primjer, *Autoportret sa kovrčavom kosom i bijelim ovratnikom* (slika 5.1), prikaz je autora u spokojnom stanju, opuštenog izraza lica. Za primjer drugog emocionalnog raspoloženja možemo izdvojiti *Autoportret otvorenih usta (kao da viče)* (slika 5.2) u kojemu Rembrandt pokazuje sebe u kaotičnom stanju očaja i anksioznosti. Cijeli dramatični efekt dodatno upotpunjuje Rembrandtovo vrsno stvaranje kontrasta svijetla i sjene.⁸

5.1 Rembrandt van Rijn, *Autoportret sa kovrčavom kosom i bijelim ovratnikom*, 1630., bakropis, 56 x 49 mm

⁸ Swann, Auction Galleries, *Rembrandt's Self-Portraiture in Etchings* (zadnje posjećeno 7.4.2024.)

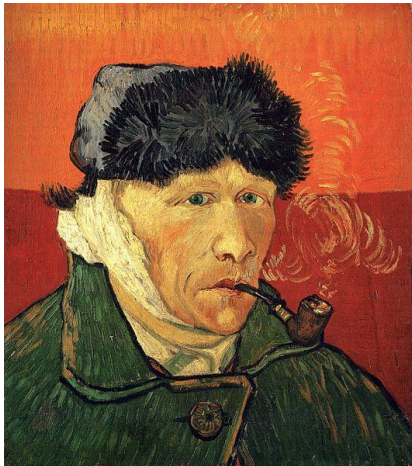
5.2 Rembrandt van Rijn, *Autoportret otvorenih usta (kao da viče)*, 1630., bakropis, 73 x 61 mm

Vincent van Gogh, jedan od najistaknutijih umjetnika postimpresionizma i autor poznatih djela poput *Zvezdane noći* i *Suncokreta*, također je poznat po svojim autoportretima u kojima iskazuje sirove emocije i vlastitu borbu sa mentalnim zdravljem. Na njegovom djelu, pod nazivom *Autoportret sa štafelajem* (slika 6.1), možemo isčitati osobnost autora iz pogleda kojeg prikazuje. Pogled koji je naslikao daje dojam kao da je povučen, zatvoren, zabrinut. Na *Autoportretu sa odrezanim uhom i lulom* (slika 6.2) dobivamo uvid u autorovo mentalno zdravlje koje je već u tom periodu bilo narušeno. Taj autoportret možemo protumačiti kao vizualni prikaz fizičke i psihičke boli.⁹

⁹ Van Gogh Museum Amsterdam, *5 things you need to know about Van Gogh's Self-Portraits*, <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/stories/all-stories/5-things-you-need-to-know-about-van-goghs-self-portraits> (zadnje posjećeno 10.4.2024.)

6.1. Vincent van Gogh, *Portret sa štafelajem*, 1888., ulje na platnu

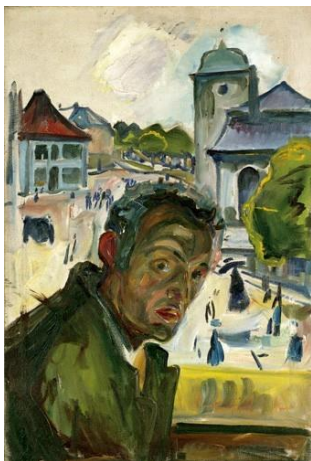
6.2 Vincent van Gogh, *Portret sa odrezanim uhom i lulom*, 1889., ulje na platnu

Edvard Munch, autor je popularnog i prepoznatljivog djela pod nazivom *Krik* iz 1893. godine (slika 7.1). Radi se o prikazu figure koja stoji na mostu a na licu joj jasno naglašena tjeskoba i teror. Napetost u atmosferi dodatno stvaraju jarki crveni i narančasti tonovi u pozadini i kombinacija linija. Linearnost na navedenom primjeru daje dinamiku i time naglašava kaotičnost. Iz djela se mogu iščitati osjećaji poput anksioznosti, samoće i unutarnjeg nemira.

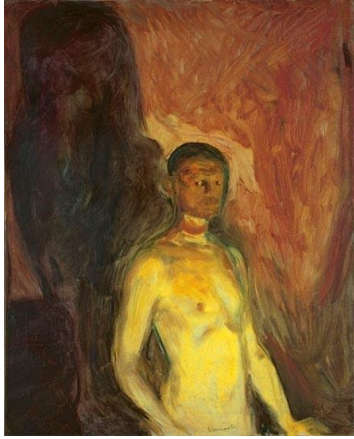

7.1 Edvard Munch, *Krik*, 1893., ulje, tempera i pastel na kartonu, 91 x 73,5 cm

Ova stanja ujedno su i elementi kojima se Munch bavi i na ostalim djelima. Njegove autoportrete karakteriziraju ozbiljni izrazi lica, dramatičnost koju postiže odabirom boja i naglašenim kontrastima, te specifičan pogled u očima. Neki od njegovih istaknutih autoportreta su: *Autoportret u Bergenu* (slika 7.2), *Autoportret u paklu* (slika 7.3) i *Autoportret sa Španjolskom gripom* (slika 7.4).

7.2 Edvard Munch, *Autoportret u Bergenu*, 1916.

7.3 Edvard Munch, *Autoportret u paklu*, 1903.

7.4 Edvard Munch, *Autoportret sa Španjolskom gripom*, 1919.

Portret i autoportret u 20. i 21. stoljeću

Käthe Kollwitz je umjetnica koja je radila ekspersivne grafike u tehnikama poput litografije (slika 8.1), drvoreza (slika 8.2) i bakropisa (slika 8.3). Njezini autoportreti prikazuju emociju, postignutu naglašenom linearnošću koja stvara mračniji i dramatičniji efekt. Preživjela je I. i II. Svjetski rat, u kojima je izgubila sina i unuka, te je bol i patnju koju je osjećala prikazala na svojim radovima (slika 8.4 i slika 8.5).¹⁰

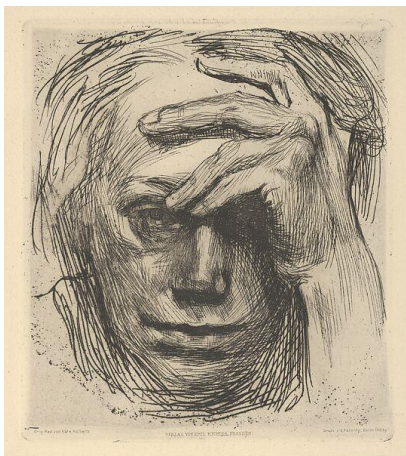

8.1 Käthe Kollwitz, *Autoportret*, 1934., litografija, papir: 37.4 x 26.9 cm; matrica: 20.5 x 18.5 cm. Nacionalna galerija Kanade, Ottawa

¹⁰ National Museum of Women In The Arts, *Käthe Kollwitz* <https://nmwa.org/art/artists/kathe-kollwitz/> (zadnje posjećeno 1.4.2024.)

8.2 Käthe Kollwitz, *Autoportret*, 1922.–23., drvorez, papir: 41.7 x 30.4 cm; matrica: 14.8 x 15.5 cm, Nacionalna galerija Kanade, Ottawa

8.3 Käthe Kollwitz, *Autoportret sa rukom na čelu*, 1910., bakropis i suha igla, papir: 44.8 x 31.1 cm, matrica: 15.2 x 13.3 cm

8.4 Käthe Kollwitz, *Smrt, majka i dijete*, 1910., bakropis, suha igla

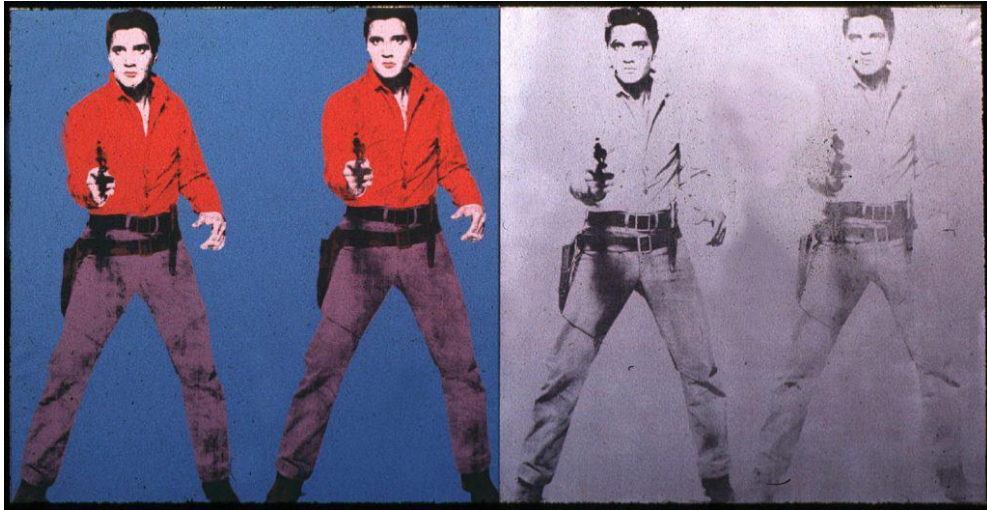

8.5 Käthe Kollwitz, *Majka s mrtvim djetetom*, 1903., bakropis, suha igla

Andy Warhol, predstavnik je Pop-arta i djeluje u prvoj polovici 60-ih godina. Njegovi portreti su karakteristični po jarkim bojama koje je koristio. Warhol je često radio portrete i autoportrete u sitotisku što mu je omogućilo multipliciranje radova jer ga je zanimao koncept masovne proizvodnje i kultura potrošača. Od portreta su najpoznatiji portreti Marilyn Monroe (slika 9.1) i Elvis Presley (slika 9.2). Njegovi portreti i autoportreti (slika 9.3) nisu samo reprezentacija pojedinca, nego ih je Warhol koristio i kao sredstvo za komentar na slavu, identitet i medije.

9.1 Andy Warhol, *Marilyn Monroe*, sitotisak, 1967.

9.2 Andy Warhol, *Elvis I i II*, sitotisak, 1963.

9.3 Andy Warhol, *Autoportret sa perikom*, sitotisak, 1986.

Lovis Corinth je autoportrete radio u tehnici suhe igle koja mu je omogućila prikazivanje ekspresije i dramatičnosti kroz kombinacije linija. Za njegove radove su karakteristične ekspresivne linije i pretjerano naglašene geste. (slika 10.1 i slika 10.2)

10.1 Lovis Corinth, *Autoportret*, suha igla, 1915., 24 x 18,1 cm

10.2 Lovis Corinth, *Autoportret*, suha igla, 1925., papir: 40.1 x 32.2 cm, matrica: 29.9 x 24.4 cm

Frida Kahlo je slikala nadrealističke autoportrete. Na njezino stvaralaštvo su snažno utjecali fizički i emocionalni izazovi sa kojima se kroz život suočila. Neka od poznatih djela su *Dvije Fride* (slika 11.1), *Autoportret sa trnovom ogrlicom i kolibrićem* (slika 11.2) i *Autoportret sa ošišanom kosom* (slika 11.3). Djelo *Dvije Fride* je nastalo nakon razvoda Fride od Diega Rivere, te je kroz to djelo htjela prenijeti očaj i samoću. Dvostruki portret čine dvije verzije Fride, jedna je odjevena u tradicionalnu tehuansku nošnju, a druga je odjevena u moderniju haljinu. Obje figure imaju vidljiva srca te su povezana s jednom zajedničkom venom¹¹. Djelo se također može interpretirati kao konflikt identiteta.

11.1 Frida Kahlo, *Dvije Fride*, 1939., ulje

¹¹ Frida Kahlo: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *The Two Fridas*, 1939 by Frida Kahlo <https://www.fridakahlo.org/the-two-fridas.jsp> (zadnje posjećeno 12.4.2024.)

Autoportret sa trnovom ogrlicom i kolibrićem u kojemu motiv trnove ogrlice simbolizira bol i patnju, a motiv kolibrića simbolizira život i slobodu. Motiv kolibrića na ovom primjeru možemo interpretirati i kao simbol Fridina života i patnje nakon nesreće koju je doživjela, jer je kolibrić naslikan u crnoj boji i daje beživotan dojam.¹²

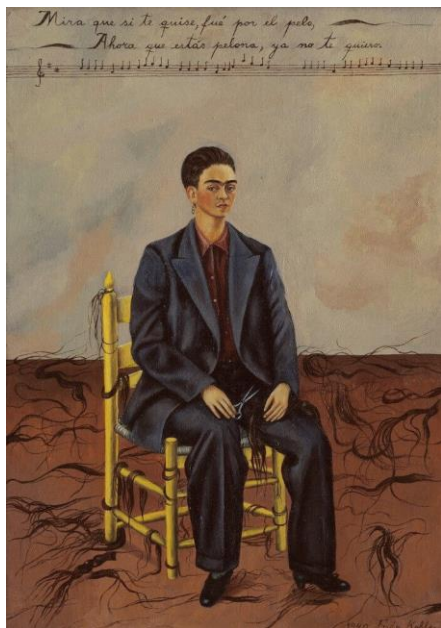

11.2 Frida Kahlo, *Autoportret sa trnovom ogrlicom i kolibrićem*, 1940., ulje na platnu, 61.2 x 47 cm

Autoportret sa ošišanom kosom je još jedno djelo koje je nastalo nakon razvoda Fride i Diega. Autorica je prikazala sebe kratke kose sa škarama u ruci, kako sjedi na stolici. Odjevena je u muško odijelo, a pod u pozadini je prekriven odrezanim pramenovima kose. Iznad portreta je ispisan tekst pjesme: *Mira que si te quise, fue por el pelo, Ahora que estas pelona, ya no te quiero* (*Vidiš, ako sam te volio, to je bilo zbog tvoje kose, sad kad si bez kose, ne volim te više*). Ovo djelo predstavlja Fridinu želju za neovisnošću o muškarcima.¹³

¹² Frida Kahlo: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *Self Portrait with Thorn Necklace and Hummingbird, 1940, By Frida Kahlo* <https://www.fridakahlo.org/self-portrait-with-thorn-necklace-and-hummingbird.jsp>

¹³ Frida Kahlo: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *Self Portrait with Cropped Hair by Frida Kahlo* <https://www.fridakahlo.org/self-portrait-with-cropped-hair.jsp> (zadnje posjećeno 13.4.2024.)

11.3 Frida Kahlo, *Autoportret sa ošišanom kosom*, 1940., ulje na platnu, 40 x 28 cm

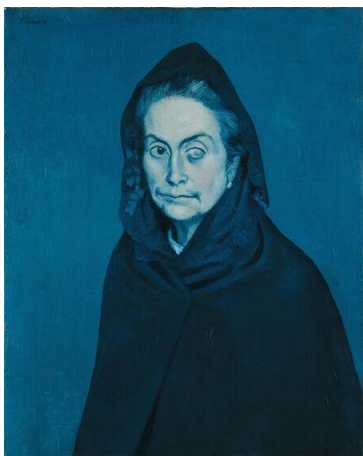
Pablo Picasso, suosnivač je kubizma i jedan je od najpoznatijih umjetnika 20. stoljeća. Ono što ga izdvaja od ostalih je njegov unikatan pristup temi portreta i autoportreta. Autorov stil se mijenjao kroz različite faze: Modra faza, Ružičasta faza, Kubizam (Analitički i Sintetički kubizam), nadrealistička faza, te faza za vrijeme građanskog rata. U Modroj fazi (slike 12.1, 12.2, 12.3), koja je trajala od 1901. do 1904. godine, Picasso je radio monokromatske žanr prizore u plavim tonovima. Bio je potaknut samoubojstvom prijatelja Carlesa Casaguemasa.¹⁴ Slikao je autoportrete i portrete prosjaka, uličara, starih i nemoćnih sa naglašenim ekspresijama.¹⁵

¹⁴ Hrvatska enciklopedija, *Picasso, Pablo* <https://enciklopedija.hr/clanak/picasso-pablo> (zadnje posjećeno 22.8.2024.)

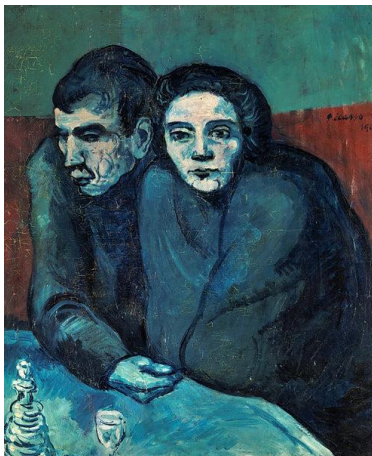
¹⁵ Pablo Picasso: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *Pablo Picasso's Blue Period* <https://www.pablopicasso.org/blue-period.jsp> (zadnje posjećeno 13.4.2024.)

12.1 Pablo Picasso, *Autoportret*, 1901., ulje na platnu, 81 x 60 cm

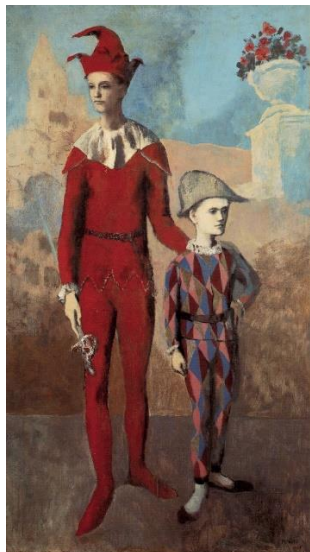

12.2 Pablo Picasso, *La Celestina*, 1904., ulje na platnu, 74.5×58.5 cm

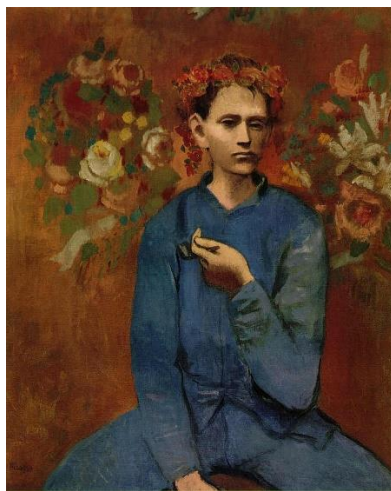

12.3 Pablo Picasso, *Muškarac i žena u kafiću*, 1903., ulje na platnu, 81.5 x 65.5 cm

Od 1904. do 1906. je bio u Ružičastoj fazi, u kojoj je dodavao roze i narančaste tonove. Napušta modre i tmurne tonove i počinje koristiti tople boje. U ovoj fazi stvaralaštva je često slikao cirkusante, akrobate (slika 12.4) i dječje likove (slika 12.5).¹⁶

12.4 Pablo Picasso, *Akrobat i mladi harlekin*, 1905., ulje na platnu, 191.1 x 106.6 cm

12.5 Pablo Picasso, *Dječak sa lulom*, 1905., ulje na platnu, 100 x 81.3 cm

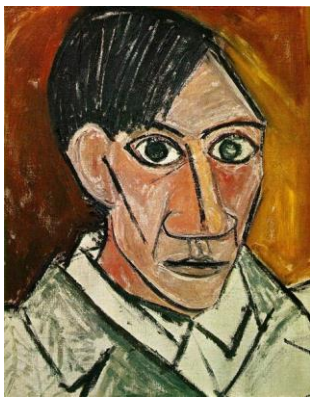
¹⁶ Pablo Picasso: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *Pablo Picasso's Rose Period - 1904 to 1906* <https://www.pablocicasso.org/rose-period.jsp> (zadnje posjećeno 13.4. 2024.)

Između 1907. i 1909. godine, Picasso se ugledao na afričku umjetnost iz koje je preuzeo inspiraciju i primijenio je u kubističkoj fazi koja je trajala od 1907. do 1920-ih godina (slika 12.7). Kubizam karakteriziraju prikazi iskrivljene stvarnosti, deformirana lica, prikazivanje subjekta iz više točki gledanja istovremeno i geometrijski oblici.¹⁷ U kubističkoj fazi, Picasso dolazi do spoznaje da predmeti u prostoru, te i sam prostor nije fiksni i nema apsolutan oblik.¹⁸

Analitički kubizam je razdoblje koje je trajalo od 1909. do 1912. godine. Karakteriziraju ga rabijanje formi i rekonstrukcija u plohe.¹⁹ (slika 12.8)

Sintetički kubizam je nastupio od 1913. do 1925. godine. U toj fazi, Picasso je gradio kompozicije od tradicionalnih i eksperimentalnih sredstava.²⁰ (slika 12.9)

Njegovo stvaralaštvo je znatno utjecalo na temu i otvorio je vrata za nove načine interpretiranja tradicionalne teme portreta.

12.7 Pablo Picasso, *Autoportret*, 1907., ulje na platnu, 50 x 46 cm

¹⁷ Pablo Picasso: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *Pablo Picasso's Cubism Period - 1909 to 1912*, <https://www.pablocapicasso.org/cubism.jsp> (zadnje posjećeno 13.4. 2024.)

¹⁸ Hrvatska enciklopedija, *Picasso, Pablo* <https://enciklopedija.hr/clanak/picasso-pablo> (zadnje posjećeno 28.7.2024.)

¹⁹ Hrvatska enciklopedija, *Picasso, Pablo, Kubistička faza* <https://enciklopedija.hr/clanak/picasso-pablo> (zadnje posjećeno 22.8.2024.)

²⁰ Hrvatska enciklopedija, *Picasso, Pablo, Kubistička faza* <https://enciklopedija.hr/clanak/picasso-pablo> (zadnje posjećeno 22.8.2024.)

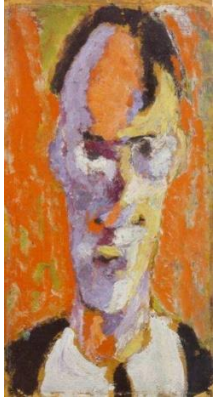

12.8 Pablo Picasso, *Portret Daniel-Henryja Kahnweilera*, 1910., ulje na platnu, 100,4 x 72,4 cm

12.9 Pablo Picasso, *Čovjek s lulom*, 1914., 13,8 x 65 cm

Marin Tartaglia i njegovi ekspresionistički autoportreti čine vidljiv odmak od ideala i realističnog prikaza. (slike 13.1 i 13.2)

13.1 Marin Tartaglia, *Autoportret*, 1917., ulje na kartonu, 35,5 x 19 cm

13.2 Marin Tartaglia, *Autoportret sa lulom*, 1955., ulje na kartonu, 24 x 18 cm

Francis Bacon, umjetnik je koji radi portrete sa naglašenom ekspresijom te na apstraktan način obrađuje figurativnu temu. Kroz njih istražuje egzistencijalni aspekt čovjeka. (slike 14.1 i 14.2)

14.1 Francis Bacon, *Autoportret*, 1969., ulje na platnu

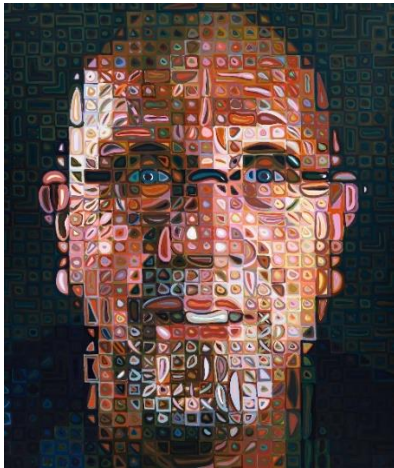

14.2 Francis Bacon, *Autoportret*, 1971., ulje na platnu

Portret i autoportret danas

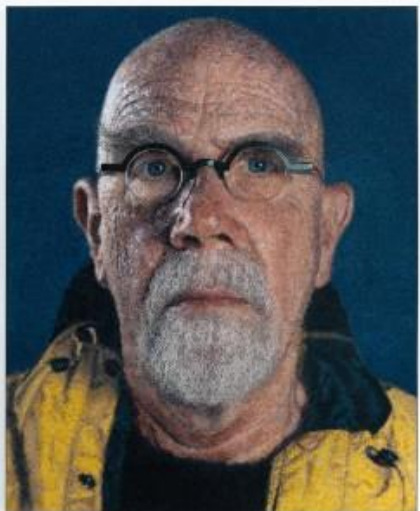
S razvitkom umjetnosti i stilova, dolazi do novih pristupa u interpretaciji tradicionalne teme kao što su portret i autoportret. Portreti i autoportreti se danas mogu prikazati na figurativan način, a i na apstraktan način pri čemu se naglasak više stavlja na psihičko i emotivno stanje nego na fizičke karakteristike. U pojedinim suvremenim prikazima portreta i autoportreta je istaknut odmak od prikazivanja realističnog i idealiziranog. Naglasak se stavlja na ne-savršeno. Taj odmak od ideala otvara nove oblike interpretacije tradicionalne teme u kojima umjetnik može prikazati sebe (ili pojedinca) na način koji nije vezan uz fizičku sličnost, nego više na apstraktan način koji se može vezati uz psihološki aspekt u djelu.

Od umjetnika bi valjalo istaknuti Chucka Closea zbog unikatnog pristupa prikazivanju portreta. Njegovi portreti su razlomljeni na manje dijelove koji sadrže apstraktne oblike te samostalno mogu funkcionirati kao zaseban rad.²¹ (slike 12.1, 12.2)

15.1 Chuck Close, *Autoportret*, 2012., sitotisak, 59,5 x 50 cm

²¹ Mount Holyoke College Art Museum, *Self-Portrait Screenprint*, Chuck Close
<https://artmuseum.mtholyoke.edu/object/self-portrait-screenprint> (zadnje posjećeno 22.3.2024.)

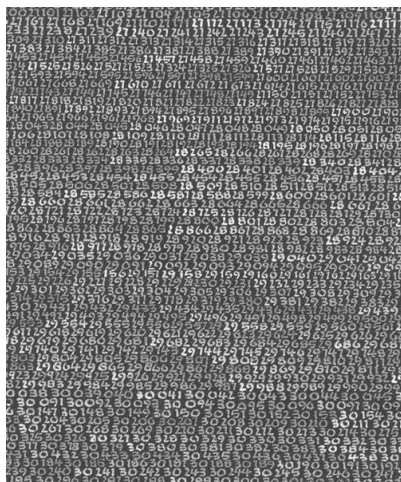
15.2 Chuck Close, *Autoportret (u žutoj kabanici)*, 2019., mozaik

Avigdor Arikha, slikar i grafičar, poznat po portretima i autoportretima. U tehnici suhe igle je napravio *Autoportret sa rukom na glavi* (slika 16.1) u kojem dramatičnost postiže bačenom sjenom stvarajući kontraste pomoću kojih dočarava sirovost emocije.

16.1 Avigdor Arikha, *Autoportret sa rukom na glavi*, 2003., suha igla

Roman Opalka, poznati je konceptualni umjetnik i poznat je po seriji radova pod nazivom *Opalka 1965/1 – ∞*. Radi se o ispisanim brojevima (od broja 1 nadalje, dosegnuo je do 5 590 000) na platno pomoću tankog kista; ti ispisani brojevi predstavljaju Opalkinu opsesiju s prolaznošću vremena, nestajanjem i smrti. U isto vrijeme, kada je radio na spomenutoj seriji radova, također se bavio i fotografijom i radio na seriji autoportreta pod nazivom *Detalji*. Radi se o autoportretima koje je snimio dok je ispisivao brojeve na platna. Na fotografijama je prikazan u istoj bijeloj košulji, pod istom rasvjetom, jednake udaljenosti od objektiva i s istim bezosjećajnim pogledom. Ta serija njegovih autoportreta također sadrži poveznicu sa pojmom o prolaznosti vremena i nestajanjem.²²

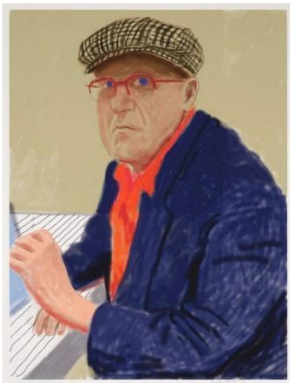
17.1 Roman Opalka, *Opalka 1965/1- ∞* (detalj), 1965.- 2011.

17.2 Roman Opalka, *Opalka 1965/1 – ∞* (detalj), fotografija

²² Artmap, *Roman Opalka/Octagon* <https://artmap.com/zakbranicka/exhibition/roman-opalka-octagon-2011> (zadnje posjećeno 1.4.2024.)

David Hockney, na svojim digitalnim autoportretima prikazuje uhvaćeni trenutak, radnju i spontanost.

18.1 David Hockney, *Autoportret*, 2012., digitalni crtež

18.2 David Hockney, *Autoportret, 20. ožujka 2012.*, 2012., digitalni crtež

18.3 David Hockney, *Autoportret, 25. ožujka 2012 (br.2)*, 2012., digitalni crtež

Cindy Sherman, poznata po svojim autoportretima u fotografiji. Često prikazuje sebe u različitim ulogama, te svojim stvaralaštvom komentira probleme identiteta, feminizma, seksizma i reprezentacije u suvremenom društvu. (slike 19.1, 19.2, 19.3, 19.4, 19.5)

19.1 Cindy Sherman, *Film bez naziva #17*, 1978.

19.2 Cindy Sherman, *Film bez naziva #84*, 1978.

19.3 Cindy Sherman, *Magično vrijeme*, 1975.

19.4 Cindy Sherman, *Bez naziva #632*, 2010./2023.

19.5 Cindy Sherman, *Untitled #646*, 2023.

Sa razvitkom tehnologije, točnije sa pojavom pametnih telefona, koji sadrže kameru (i time sve više zamjenjuju fotoaparata), došlo je i do pojave *selfija*. Selfie možemo smatrati novim oblikom autoportreta, pošto pojedinac fotografira sam sebe pomoću pametnog telefona i time se pojedinac može smatrati umjetnikom, a selfie njegovim autoportretom, odnosno umjetničkim djelom.

Poveznica između otisaka dlanova u spiljama i portreta kao teme u likovnoj umjetnosti se nalazi u ljudskom porivu za ostavljanjem traga kao dokaza egzistencije i shvaćanja svijeta koji ga okružuje. Kroz vrijeme je došlo do evolucije i mnogo promjena u svakom aspektu života. Današnji portreti su puno detaljniji i simbolični, te ima raznih oblika interpretacije, dok će se otisak dlana u spilji zadržati kao oblik dokumentacije. Ono što im je zajednično je to što oboje služe kao odraz identiteta, povijesti i povezanosti sa svijetom oko nas.

Stanja

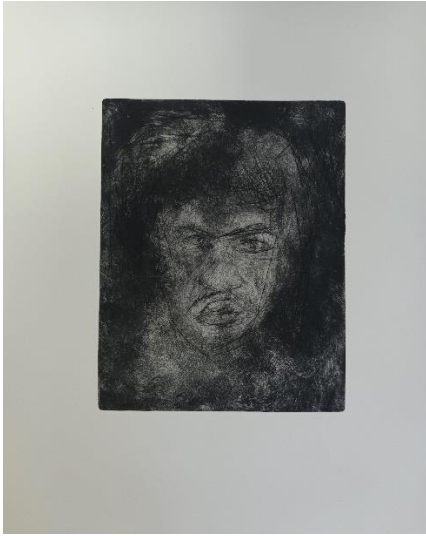
Ključne riječi: Identitet, emocije, introspekcija, samorefleksija

Od djetinjstva, svaki umjetnik nauči iskazivati sebe i svoje emocije kroz svoj rad, tražeći utjehu i razumijevanje u svakom odabiru boje, potezu kista ili povučenom linijom. Međutim, kako odrasta, počinje shvaćati da su emocije sve više kompleksne i teško ih je prikazati u jednostavnim oblicima, te često koriste autoportret kao sredstvo zaranjanja unutar vlastite duše.

Stanja se odnose na introspekciju, samorefleksiju, istraživanje samog sebe, vlastitog identiteta, emocija i stanja u različitim životnim situacijama kroz temu autoportreta. Svaki autoportret je portal koji vodi u unutarnji svijet; sirov i iskren prikaz složenosti autora kao ljudskog bića. Svaki autoportret predstavlja jednu od četiri emocija koje su najprisutnije u svakodnevnicima te je iz istih moguće pronaći ljepotu i crpiti inspiraciju. Te emocije su: ljutnja, tuga, tjeskoba i radost.

Ljutnju I karakterizira zgrčen, napet izraz lica koji prenosi intenzitet emocija. Čine ju izlomljene i iskrivljene linije koje sugeriraju kaotičnost i tmurnu prirodu ljutnje i bijesa. Na autoportretima *Ljutnja II*, *Ljutnja III* i *Ljutnja IV* se javlja puniji intenzitet emocije. Prikazan je prijelaz iz ljutnje u bijes, što se vidi na samoj ekspresiji lica, odnosno vrisku koji sugerira taj trenutak nakupljanja emocija.

Kroz autoportrete *Ljutnje* sam htio prikazati vlastitu frustraciju, ali ujedno strast i želju za boljim. Ljutnja kao emocija je često prisutna u momentima kada ne ostvarim ono što zamislim, kada izgubim kontrolu i razočaram sebe i/ili druge.

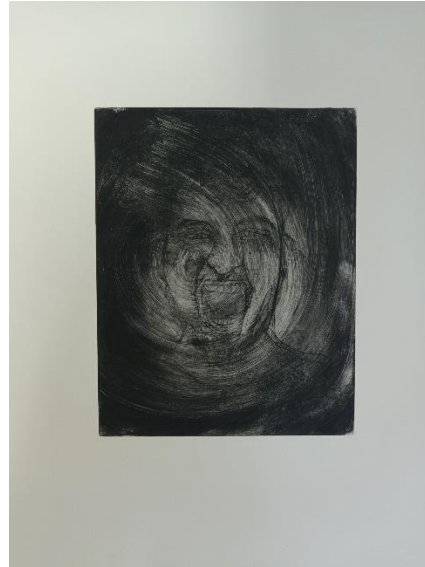
Ljutnja I, suha igla, 2024.

Ljutnja II, suha igla, 2024.

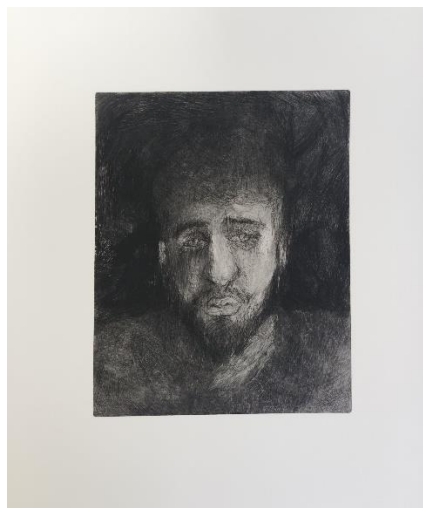

Ljutnja III, suha igla, 2024.

Ljutnja IV, bakropis, suha igla, 2024.

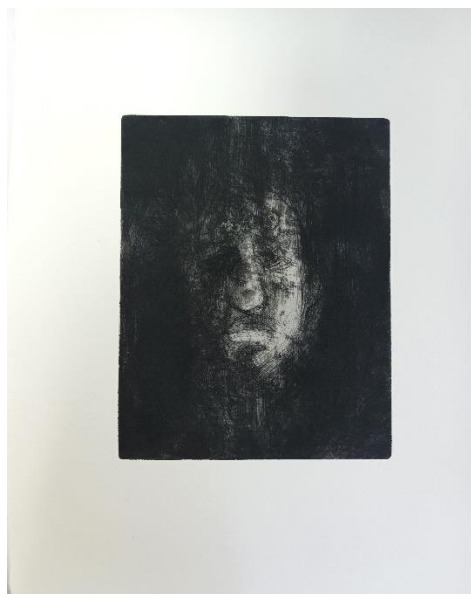
Tugu čine oborene oči teškog pogleda koji hvata bol, gubitak, čežnju, nedostatak, bespomoćnost, prazninu, melankoliju i razočarenje. Pobuđuje osjećaj unutarnjeg nemira i emocionalne ranjivosti.

Tuga I, bakropis i suha igla, 2024.

Tuga II, suha igla, 2024.

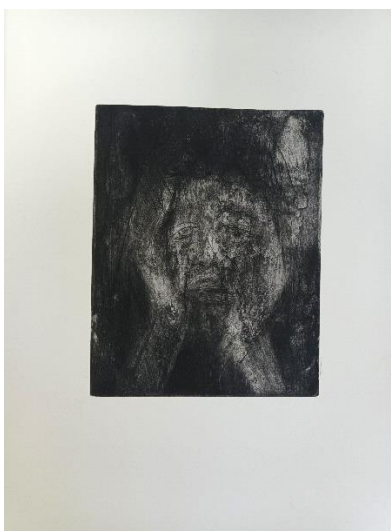

Tuga III, suha igla, 2024.

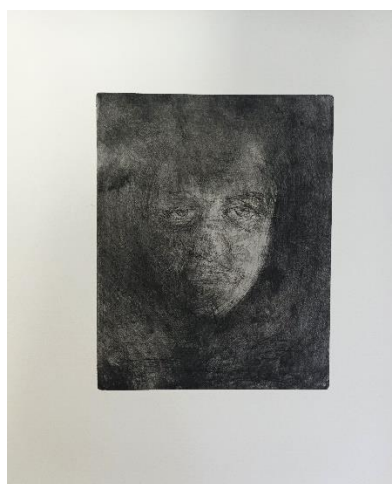
Autoportrete *Tjeskobe* karakteriziraju proganjajući odraz straha i nesigurnosti, nemogućnost opuštanja i življenja u trenutku, otežano disanje te konstantna napetost, briga i propitivanje stvari koje su se dogodile i stvari koje se nisu dogodile, one koje su se mogle dogoditi i one koje se možda ni neće dogoditi i nad kojima nemamo kontrolu.

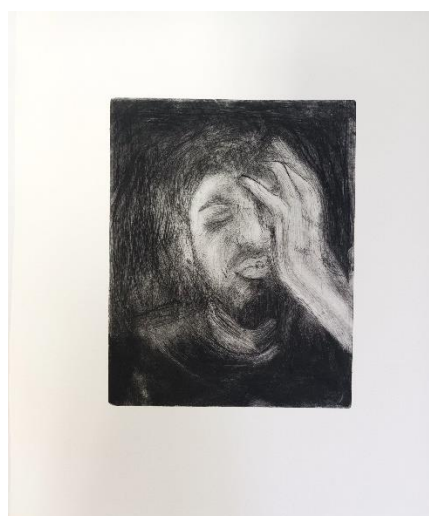
Tjeskoba I, suha igla, 2024.

Tjeskoba II, suha igla, 2024.

Tjeskoba III, suha igla, 2024.

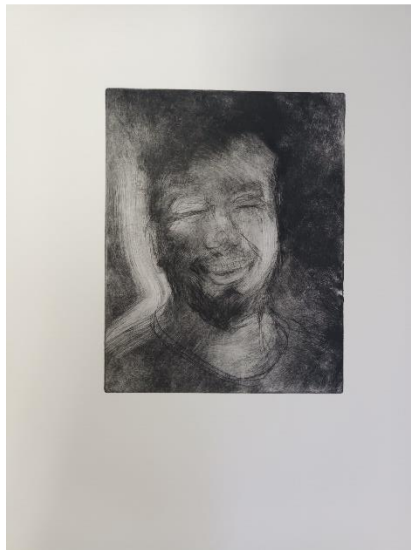

Tjeskoba IV, bakropis, suha igla, 2024.

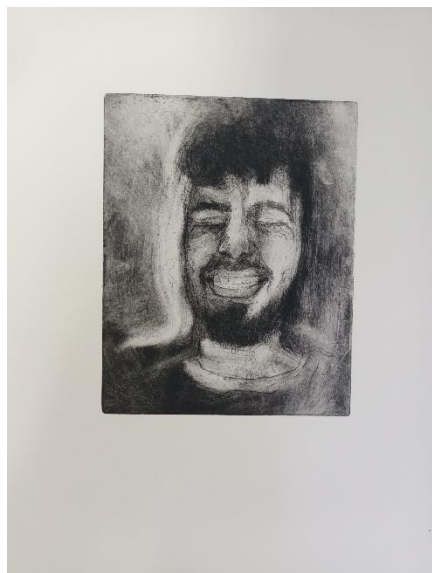
Autoportreti *Radosti* dočaravaju isijavanje svjetlosti i pozitivne energije koja obasjava lice srećom, veseljem i zadovoljstvom. Prikazan je osmijeh koji poziva promatrača na uživanje u toplini momenta, isto tako dijeli sreću i ljepotu tog trenutka s njim.

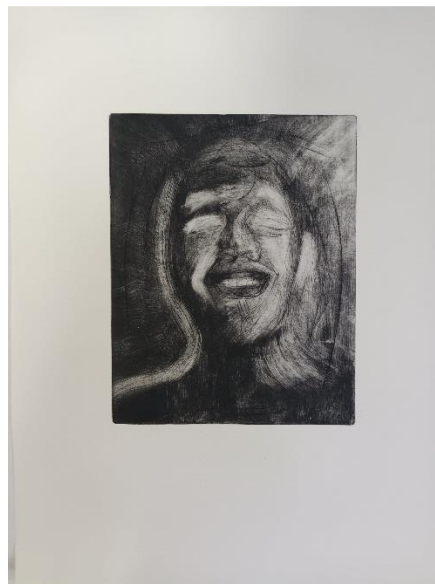
Radost I, suha igla, 2024.

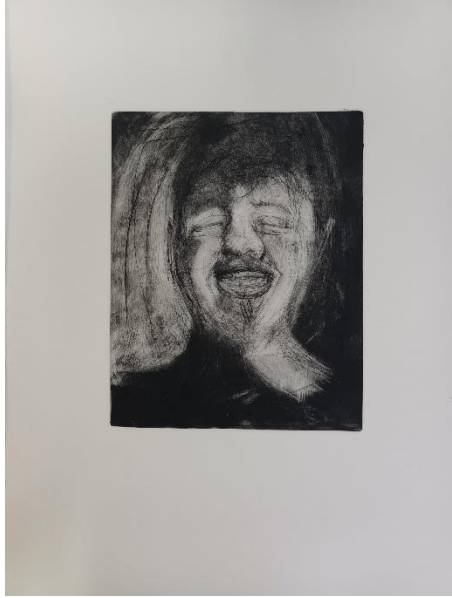
Radost II, suha igla, 2024.

Radost III, bakropis, suha igla, 2024.

Radost IV, suha igla, 2024.

Radost V, suha igla, 2024.

Radost VI, suha igla, 2024.

Zaključak:

Kroz ove autoportrete sam htio prikazati nešto sa čime se promatrači mogu poistovjetiti i mogu vidjeti sebe odražene u sirovoj emociji prikazanoj na grafikama. U svijetu koji često zahtijeva da ne pokazujemo svoje osjećaje, odnosno da ih skrivamo iza lažnih osmjeha, da ih potiskujemo u sebe, htio bih da ovi autoportreti služe kao podsjetnik da je u redu osjećati se na bilo koji način i prigrliti puni spektar ljudskih emocija i na kraju, pronaći ljepotu i motivaciju u ranjivosti.

Literatura

Hrvatska enciklopedija, Portret <https://www.enciklopedija.hr/clanak/portret>

Artyfactory, *Paintings by Giotto, Giotto: The Last Judgement (1304-06)*

https://www.artyfactory.com/art_appreciation/great-artists/giotto/giotto.html

Web Gallery Art, *Masaccio, Raising of the Son of Theophilus & St Peter Enthroned*

https://www.wga.hu/html_m/m/masaccio/brancacc/st_peter/theo_pet.html

Hrvatska enciklopedija, *Sandro Botticelli* <https://enciklopedija.hr/clanak/botticelli-sandro>

Arthive, *A portrait sketch of Sandro Botticelli: "Whimsical mind", dreamer and joker"*

https://arthive.com/publications/3379~A_portrait_sketch_of_Sandro_Botticelli_Whimsical_mind_dreamer_and_joker

Matica hrvatska, *Autoportret u krznenom kaputu; Raspeti Krist*

<https://www.matica.hr/media/knjige/cup-381/pdf/autoportret-u-krznenom-kaputu-raspeti-krist.pdf> str. 2

The World of the Habsburgs, *Albrecht Dürer: The Feast of the Rosary*

<https://www.habsburger.net/en/media/albrecht-durer-feast-rosary>

Swann, Auction Galleries, *Rembrandt's Self- Portraiture in Etchings*

<https://www.swanngalleries.com/news/prints-and-drawings/2018/05/rembrandt-self-portraiture-etchings/>

Van Gogh Museum Amsterdam, *5 things you need to know about Van Gogh's Self-Portraits,*

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/stories/all-stories/5-things-you-need-to-know-about-van-goghs-self-portraits>

National Museum of Women In The Arts, *Käthe Kollwitz* <https://nmwa.org/art/artists/kathe-kollwitz/>

Frida Kahlo: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *The Two Fridas, 1939* by Frida Kahlo <https://www.fridakahlo.org/the-two-fridas.jsp>

Hrvatska enciklopedija, *Picasso, Pablo* <https://enciklopedija.hr/clanak/picasso-pablo>

Pablo Picasso: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *Pablo Picasso's Blue Period* <https://www.pablocicasso.org/blue-period.jsp>

Pablo Picasso: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *Pablo Picasso's Rose Period - 1904 to 1906* <https://www.pablocicasso.org/rose-period.jsp>

Pablo Picasso: 100 Paintings Analysis, Biography, Quotes & Art, *Pablo Picasso's Cubism Period - 1909 to 1912*, <https://www.pablocicasso.org/cubism.jsp>

Hrvatska enciklopedija, *Picasso, Pablo* <https://enciklopedija.hr/clanak/picasso-pablo>

Hrvatska enciklopedija, *Picasso, Pablo, Kubistička faza* <https://enciklopedija.hr/clanak/picasso-pablo>

Hrvatska enciklopedija, *Picasso, Pablo, Kubistička faza* <https://enciklopedija.hr/clanak/picasso-pablo>

Mount Holyoke College Art Museum, *Self-Portrait Screenprint*, Chuck Close <https://artmuseum.mtholyoke.edu/object/self-portrait-screenprint>

Artmap, *Roman Opalka/Octagon* <https://artmap.com/zakbranicka/exhibition/roman-opalka-octagon-2011>